

Imenovati TO ratom

PROJEKAT Imenovati TO ratom ima za cilj da uspostavi komunikaciju i saradnju između ratnih veterana/ki i antiratnih aktivista/kinja iz devedesetih godina, kao neposrednih svedoka činjenice da Srbija jeste učestvovala u ratu, što srpske vlasti, bez obzira na trenutni sastav kabineta, kontinuirano negiraju već više od dve decenije (sa izuzetkom učešća JNA do povlačenja iz Bosne maja 1992. godine i NATO bombardovanja, s tim što je ovaj prvi rat mnogim borcima upisan u vojnu knjižicu kao „vojna vežba“; političko značenje ovih „izuzetaka“ zapravo podupire obmanu da Srbija nije učestvovala u ratovima devedesetih). Deo projekta će se realizovati u pet lokalnih sredina kroz okrugle stolove na kojima će učestvovati ratni i antiratni veterani, u organizaciji lokalnih organizacija civilnog društva. Pet NVO iz različitih gradova u Srbiji prihvatile su da budu mesto razgovora antiratnih i ratnih veterana.

U ovom broju biltena neki od lokalnih partnera projekta Imenovati TO ratom govore o svojim motivima da se uključe u projekat, nagrizajući svako sa svoje strane

i uobičajenu predstavu o „dve Srbije“, i pripadajuću reotirku da su oni drugi „deo problema“: Vlada Paunović iz kragujevačke NVO Millennium vidi veteranska udruženja kao deo civilnog društva, ne kao njegovu suprotnost, a Miroslav Tamburić iz požeškog Foruma civilne akcije (FORCA) nam otkriva sopstveno veteransko iskustvo, zbog kojeg, a ne uprkos kojem se po povratku kući angažovao protiv rata. Pavlina Mihaljenko iz niškog Centra za ljudska prava objašnjava da je na konferenciju koja je u okviru projekta organizovana na Andrevlju došla kao gošća, ali je upoznavanje sa problemima ratnih veterana doživela kao poziv da se njena organizacija uključi u projekat.

Sa druge strane, Manda Prišing iz sornorskog udruženja Ravangrad objašnjava zašto je nakon konferencije na Andrevlju ipak odlučila da ne prihvati poziv da bude lokalni partner na projektu. I Mandina i Pavlinina pozicija obrazložene su važnim argumentima zbog čega TO moramo imenovati ratom.

Ivan Zlatić

cije hraneći javnost stereotipima, nego da promovišu prirodnu saradnju civilnog sektora. Nakon predstavljanja političke pozadine pretvaranja „nevladinih“ u „antivladine“ organizacije, osvrnuo bih se i na nekoliko terminoloških činjenica. Zbog potencijalnih negativnih konotacija u vezi termina NVO (nevladine organizacije), u poslednje vreme se u civilnom sektoru sve više koristi ili odrednica – OCD (organizacije civilnog društva), ili pravno-formalni naziv (Udruženja građana), ali je činjenica da prvi termin (NVO) nije nastao devedesetih, nego mnogo ranije. Malo je poznato da je prvi put u Srbiji, termin „nevladina organizacija“, upotrebljen u kragujevačkom listu „Glas javnosti“ iz 1873. godine. Takođe, u Kragujevcu je 1. aprila 1881. godine donet prvi zakon na osnovu koga su registrovana sva ondašnja udruženja, ali i političke partije. U tom zakonu je stajalo da je udruženje – „...skup ličnosti koje su međusobno trajno povezane zajedničkim smerom ili zajedničkim zadatkom“.

Ovo krajnje jednostavno objašnjenje se može primeniti i za potvrdu mog stava da je bitnije naći „tačku kontakta“, ili spajanja, zajedništva u civilnom sektoru, nego praviti posebna razdvajanja. U tom smislu, a u duhu projekta „Imenovati TO ratom“, i udruženja ratnih veterana (odnosno i drugih žrtava/učesnika rata), i „antiratne nevladine organizacije“ čine neki pojedinci koji imaju zajednički smer unutar svojih organizacija, ali gde bi bio njihov obostrani zajednički zadatak?

Možda u rasvetljavanju licemernog stava države „da nije učestvovala u ratu“ i pored očiglednog postojanja više stotina hiljada žrtava ratnih sukoba (ratni veterani, ratni vojni invalidi, izbegla i raseljena lica, porodice poginulih, nestalih, kidnapovanih...)? Možda u javnom zastupanju njihovih ugroženih socijalno-ekonomskih prava?

Sušтина civilnog sektora (ili kako se još i naziva – Trećeg, ili neprofitnog sektora), je upravo u samoorganizovanju, inicijativi i akcijama samih građana, da bi rešili problem ili poboljšali svoje živote i živote svoje zajednice radi sopstvenog, strukovnog, ili opšteg dobra, onda kada shvate da državni aparat (Javni ili Prvi sektor), ili sektor biznisa (Profitni ili Drugi sektor), nemaju vremena, mogućnosti, profita ili najbolje rečeno – interesa, da im pomognu u rešavanju problema.

Karakteristike civilnog društva, koje pomažu u njegovom razdvajanju od ostalih sektora su sledeće. Prva je upravo – „nevladine“, i tu se mogu prepoznati i udruženja žrtava rata/veterana i nevladine organizacije koje promovišu demokratizaciju, a ovo ih i upravo razdvaja od vladinih tela (u ovom smislu, na primer – Komesarijata za izbeglice). Naredna karakteristika ih takođe spaja – „neprofitne“, i istovremeno razlikuje od biznis sektora. I druge dve karakteristike ih takođe spajaju – „dobrovoljnost“ i „alternativnost“ (u smislu da pronalaze alternativna, vaninstitucionalna rešenja za svoje probleme). Poslednja, ali i najbitnija karakteristika civilnog sektora je upravo ona koja stvara „komunikacioni šum“ između ratnih veterana i „mirovnjaka“, a to je

– „zasnovanost na vrednostima“.

Te vrednosti koje karakterišu civilni sektor bi pre svega bile – poštovanje osnovnih ljudskih prava i građanskih sloboda, tolerancija, zalaganje za stvaranje demokratske javnosti, vladavine prava, te ekonomskog, socijalnog i političkog pluralizma.

Nesporno je da postoji vrednosna razlika u tumačenju odgovornosti za ratne sukobe na prostoru bivše Jugoslavije između veteranskih i mirovnjačkih udruženja, ali stvari ne treba posmatrati samo na krajnjim granicama spektra, jer – niti su sva veteranska udruženja ista u pomenutim stavovima (podsetimo se pokreta „Veterani za mir“), niti su tzv. „antiratni aktivisti“ isti u pogledu predstavljanja svojih stavova u javnosti.

S tim u vezi je mnogo bitnije napraviti „most“ i „tačke susreta“, sedeti, razgovarati i složiti se bar oko činjenice da se ne slažemo oko pitanja odgovornosti za ratove, ali da bar možemo sedeti i videti šta da uradimo sa ratnim posledicama. Kako naterati državu da počne da brine o svim svojim građanima? Kako da odvoji „kolektivnu“ od „lične“ odgovornosti van dnevno-političkog konteksta? Zato je i strateški, ili ako hoćete, kao što je već pomenuto – „istorijski“ bitan projekat „Imenovati TO ratom“ Centra za kulturnu dekontaminaciju iz Beograda, gde naša organizacija NVO „Millennium“ radi kao partner sa ostalim kolegama iz civilnog sektora (a pri tome mislim kako na udruženja veterana/žrtava rata, tako i na klasične NVO), jer se stvara mogućnost normalnog komuniciranja i šanse za potencijalno rešavanje problema. Stvara se „mesto susreta“, umesto „mesta razdvajanja“.

Vladimir Paunović, predsednik NVO „Millennium“ iz Kragujevca

Ma koji bre rat...

„Jebem ti rat, ti jebem... da ti jebem rat...“
IN MEMORIAM – Tusta i večni KUD Idijoti

NE znam ni sam kako početi osvrn na tu temu posle ovoliko vremena i posle toliko drugih ratova koje sam vodio kako ja lično, tako i svi oko mene. Prvo sam mislio da ću ovo lako, ali malo sam se namučio s ovim tekstom. Treba ga pisati hladne glave i staloženo, a glava vri i sve je osim hladna, a staloženost je davno ustuknula pred stresnim situacijama koje su svakodnevnica svakog prosečnog četrdesetogodišnjaka ovde i sada.

Sve je u stvari počelo dok sam kao malo stariji klinac cepao martinke koje sam kupio štedeći na doručku u školi. Ni slutio nisam da će mi čizme, neke malo drugačije, biti jedna od trauma u životu. Sve što me u životu zanimalo bilo je punk, basket sa drugarima u školskom dvorištu i kako otići na tekmu u sredu, jer tada dobijam najviše neopravdanih izostanaka. A da... Bio je važan i kvalitetan hamburger pre izlaska u grad. Da bi pivo ispred dragstora bolje leglo.

Sve je to... civilni sektor

Uvek se iznova iznenadim, kada čujem za „MI i ONI“ tezu u okviru ovdašnjeg tumačenja civilnog sektora, koja bi otprilike glasila: „Naša udruženja sa jedne i nevladine organizacije sa druge strane“, a koja obično dolazi od strane tzv. „patriotskih“ organizacija u smislu jasnog političkog razdvajanja od, po njima, „strano-plaćeničkih/sorošovskih/...“ organizacija, ili u nekom benignijem slučaju, kao posledica nedovoljnog poznavanja terminologije. Ne treba biti mnogo analitičan, pa se prisetiti korena ove neprirodne podele, koji su nastali devedesetih, kada su se u zemlji „instant pamćenja“ pojavile moderne organizacije civilnog društva (OCD). Miloševićev režim je sve one koji su javno zagovarali proces demokratizacije, poštovanja ljudskih prava, manjina, multikulturalnosti, tolerancije i pre svega – mira i nenasilja, automatski povezao sa „izdajom“, „petom kolonom“ i „produženom rukom Zapada“, iz jednostavnog razloga jer nije mogao, kao političke partije, da ih drži pod apsolutnom kontrolom.

Nažalost, ni kasnije, nakon „petooktobarskih“ promena, situacija nije bila bolja, jer su dojučerašnji prirodni „saveznici“ u borbi za demokratiju na ovim prostorima, u vidu „demokratske opozicije“, organizacije civilnog društva pre svega videle kao neku vrstu konkurencije, kako u smislu komuniciranja i saradnje sa svetom, tako i u vidu narušavanja svojevrsnog monopola na demokratizaciju i evro-atlantske integracije.

Na taj način su „ekolozi“, „kulturmjaci“, oni koji su se bavili humanitarnim radom, ili na

primer – mladima, bili društveno prihvatljivi (uz eventualni rizik da im prilepe etiketu „perača novca“, u skladu sa srpskim mentalitetom i poremećenim sistemom vrednosti), a na „cmim listama“ su bile organizacije koje su zagovarale primenu demokratskih tekovina modernog sveta.

U deskripciji ove pojave, navešću i nekoliko primera. Jedan od mojih omiljenih je kada predstavnici tadašnje jedinstvene SRS, na sednici kragujevačkog parlamenta sa temom gradskog budžeta, apostrofirajući iznos budžetske linije „481“ koja se i formalno zove – „dotacije nevladinim organizacijama“, burno reaguju uz obrazloženje da je to previše za „takve“. Ne pominjući, ili ne znajući činjenicu, da po istraživanjima Centra za razvoj neprofitnog sektora iz Beograda, gotovo 90% sredstava iz pomenute linije, upravo koriste političke partije (dakle i oni sami), verske i sportske organizacije, umesto onih kojima je po zakonu i namenjeno.

Drugi primer je radni sastanak, od pre nekoliko godina, na kome su prvi put kontaktirali predstavnici Udruženja porodica kidnapovanih i nestalih lica na Kosovu i Metohiji i Fonda za humanitarno pravo, a koji je predstavljen kao „istorijski korak“. Možda i jeste bio istorijski u smislu da je najzad napravljena, po mom mišljenju potpuno prirodna komunikacija organizacija civilnog društva koje pokušavaju da reše pitanja iz ratnih sukoba na ovim prostorima, ali je u javnosti senzacionalistički istaknut, zapravo razgovor, sa jedne strane ljudi koji su više puta podržavali desničarske političke partije i organizacije i sa druge strane gospođe Nataše Kandić, koja je među prvima u Srbiji javno istakla i odgovornost srpske strane u ratnim sukobima. Medijima je, kao i mnogo puta do tada, lakše bilo da „spinuju“ informa-

Sve je tada i u to vreme baš tako (banalno?) i izgledalo.

Taj idilični izlazak iz detinjstva u svet odraslih (i pokvarenijih, definitivno), bio je samo uvertira u ono što neki zovu „škola života“. Da sve neće biti kako sam planirao ukapirao sam kada su mi rekli da mi crveni indeks vanrednog studenta BU ne odlaže dug ka domovini. Ili otadžbini. Tako i ja poput mojih školskih drugova, rivala sa basketa, vlasnika novih Ramones kaseta u izdanju Jugotona i prijatelja sa druge tribine (one pogrešne, južne :)), odlučih da odradim vojni rok. Počelo je dobro. Kasama u Beogradu, nadomak Marakane, na par stanica od SKCa, ili KSTa, nešto više do Akademije. Kad ono... Umesto lagane bežanije u civilki na sve tekme i koncerte, sačekao me isfrustrirani i nadobudni oficiri koji su uveliko ratovali sa ustašama preko TV-a. Njima je bilo važno da slušamo njihovo „trovanje“ pre obaveznog gledanja TV Dnevnika i da se u čizmama možeš ogledati nakon višesatnog glancanja. U prvih 4-5 meseci mislio sam da će straža ispred banjkičkih zgrada biti najveće iskustvo u do tada razmaženom klinu, koji je kapirao šta se sprema, ali je bežao od toga. A videlo se da bežanja nema.

Lagano odrađivanje „vojnog roka“ se početkom proleća prekinulo i postalo realno ostvarenje svih dečakkih strepnji i trauma. Priča o prekomandi u „neki lovački dom“ negde na granici Bosne i Hrvatske postala je realnost, s tim što je bila reč o Lovačkom domu u izgradnji, bez prozora ali s krovom. No dobro, rat je.

Sve se nastavilo tako, nedje na Kordunu. Jebote, sećam se da sam nekada čitao o tom geografskom pojmu, nikad mi nije bilo potpuno jasno gde je to. Niti me je interesovalo. A sad odjednom tu.

Rođen sam u zemlji čije su se granice tih dana surovo prekarajale, svaka budala koja se slučajno rodila kao patriota sa ove ili one strane, uzimala je sebi za pravo da se sveti za razne istorijske nepravde. Koje su učinile naše (pra)dede? A šta ćemo sa nama koji ne želimo da svoju i budućnost svoje dece opterećujemo stvarima i problemima u kojima pobednika i samo jednih koji su u pravu, u stvari i nema?

Imalo je sve to i dobre strane. Prvi put sam se vozio avionom. Iz Beograda u Bihać. A posle nekim busevima dalje. Gde? Zar je bitno? Nekom ruskom vojnom kantom u kojoj se osećala promaja, ali ona prava, a ne ona koja vekovima ubija milione Srba. To je bila toliko nesigurna vožnja, ili se tako činilo, da se i dan danas dobro oznojim kada uđem u avion. Stvar nije izvadila ni činjenica da ću se nekih mesec i po dana posle toga, legendarnim „kikašom“ vratiti kao „gospodin“, sa sve AK 70 u krilu ovog simpatičnog putničkog aviona. Istine radi, a možda i suštine mog životnog stava prema ovoj temi, treba reći da se moj boravak u ratnoj zoni, u vreme kada Srbija nije bila u ratu, odvijao u pozadinskom delu, nekih desetak kilometara od jednog velikog grada koji je bio linija razdvajanja. Nije bilo pucanja u neprijatelja, nije bilo ubijanja, nije bilo napada, nije bilo odbrane. Sve se manje-više svelo na nekih 300 sati uglavnom „mrtve“ straže. Čuj samo? Za mene i moje više nego dovoljno. „Dovoljnije“ nego što je normalno, jer se većinu tih noći sit ispričah sa jednom bitangom, tada potpukovnikom, Srbinom iz Hrvatske. Osim što sam odmah video da tu nešto debelo ne štima, imao sam neki osećaj gađenja prema tom „čovjeku“.

Iz početka neopravdano, a onda kako odmakose dani sa punim pravom. Naime, moj crveni indeks, ta toliko željena potvrda moje zdrave ambicije da nastavim školovanje, čekala je negde u fioci dok odužim dug koji nisam zadužio. A sin gore pomenutog, moje godište, u vreme dok se ja tripujem da li ću se ikad više vratiti baksetu s ekipom u školskom dvorištu, jer me je neka nevidljiva sila poslala nigde, studira u Beogradu! Iako se rodio negde u dinarskom delu bivše jugoslovenske republike Hrvatske, i iako se decenijama „kurčio“ svojim srpskim poreklom!

Alo, bre, kakva je ovo zajebancija? Tata pot-

pukovnik, sredio sinu da studira u Beogradu dok se ja, njegov vršnjak, dete dvoje poštenih radnika bez veza u propalaj JNA, traumiram u „njegovom“ zabranu. A ne, ovo je neka dobra fora, definitivno.

Inače, taj potpukovnik je na moje oči zaslužio zatvor, zapamtio sam mu ime, čekao sam da ga vidim na nekoj optužnici pa da se prijavim kao svedok. Nema ga. Nađoh ga na Google-u. Živ je. Prima penziju. Hrvatsku :). I tako... Rat ratujem, a ne zanima me. I sve više me ne zanima. Jebo vas rat. I granice. Mene zanimaju ljudi. Dobri. Bez obzira da li su na „ić“, s koje su strane Drine, i kako se i da li uopšte krste. Šta ja ima sa tim? Šta sad (ljubav prema čoveku) ima s tim? Već tada sam shvatio, a da toga nisam ni bio svestan, da ću se nakon ove epizode ceo život baviti antiratnim pričama. I jesam. Prvo kroz jednu, jedinu dosledno antiratnu stranku, a zatim kroz građanski aktivizam. To traje i danas. Već dvadeset i kusur godina traje privatni rat koji vodim protiv raznih lopova, protuva, ništaka, bitangi... O, koliko je lepih reči u našem predivnom jeziku koje kratko i jasno karakterišu one protiv kojih svoj privatni rat nikada neću završiti.

Ma koji, bre, rat? Filosofija krvi i tla nije moja. I dalje je to punk rock, Hladno pivo (i u flaši i na mp3 plejeru, dakako), s tim što se na listi prioriteta ubedljivo na prvom mestu nalazi moja mala, ali najlepša porodica, moje tri princeze za koje sam spremna da idem u rat. Do istrebljena. I protiv jačih od sebe, jer je taj rat svakako nemoguće izgubiti. To je rat protiv onih koji samo i pomisle da mi dimu u moj mali privatni svet. Za to ću uvek ratovati. A svi ostali ratovi... Ma daj... Ako i dalje nije jasno zašto tako mislim, onda nema potebe ni dalje da pišem.

(Tekst je napisan u oktobru, nekoliko dana nakon smrti jednog velikog čoveka od koga sam dosta toga u životu naučio)
Miroslav Tamburić, FORCA, Požega

Gosti

Premalo znamo o njima. Gotovo ništa. Pokušavam da se setim detalja informacije koju sam nedavno pročitala u novinama, odnosila se na borbe, sud u Strazburu i ratne dnevnicke. „Evropski sud za ljudska prava u Strazburu presudio da Srbija mora da plati ratne dnevnicke rezervistima angažovanim tokom NATO bombardovanja.“ Izenadio me podatak da u gradu u kome živim ima blizu osamnaest hiljada veterana. Neverovatno je da ih tako retko srećemo, naročito u medijima.

Trebalo je da budemo samo gosti na skupu na Andrevlju, kome su prisustvovali predstavnici udruženja ratnih veterana, ili boraca i organizacija civilnog društva, koje se kao i mi, bave ljudskim pravima. Cilj je uspostavljanje saradnje između ratnih veterana i antiratnih aktivista, prevazilaženje podele ratni-antiratni. Šezdesetominutni dokumentarni film u kome su nam se borci predstavljali kroz prizmu sopstvene svakonevice najavio je njihov dolazak na skup. Slušajući kako govore o uzaludnim pokušajima da dobiju posao, obezbede lekarsku negu ili reše neki od mnogobrojnih egzistencijalnih problema, ponovo sam se našla u devedesetim. Vratio mi se onaj stari osećaj teskobe i očajničke potrebe da tu nešto mora da se promeni. Imala sam utisak da nije samo reč o jakim emocijama, već da su ljudi koje gledam na platnu zarobljeni u „devedesetim“, a da su te iste devedesete u našim glavama potisnute, velikim delom zaboravljene ili odložene, kao neki naporan i neprijatan posao. Nismo li prerano odustali od mirovnog aktivizma? Iako u ovom trenutku nisam sigurna šta bismo mi, kao antiratno orijentisana organizacija, danas mogli da preduzmемо, jasno mi je da je to jednako veliki izazov za sve koji prisustvuju ovom skupu. Svesni smo činjenice (i apsolutno smo saglasni) da je rata bilo, da taj rat ima očigledne posledice i da, na žalost, sve ove

godine živimo posledice tog rata.

U filmu mlada žena, veteranka, govori o tome kako u razgovoru sa potencijalnim poslodavcem više i ne iznosi podatak da je učestvovala u ratu, jer joj, kako kaže, to neće doneti nikakvu prednost, naprotiv, prinuđena je da krije ovu činjenicu. Govori o tome kako se od žena veterana očekuje da brinu o kući, o deci i o supružnicima, koji su uglavnom bez posla i sa minimalnim šansama da ga pronađu. Većina njih je iz fabričkih hala odlazila na ratište, očekujući da će ih, za pokazanu lojalnost svojoj državi, taj isti posao sačekati kad se vrate. Međutim, po povratku ih nisu čekala njihova radna mesta, u međuvremenu fabrike su zatvorene, prodate ili preseljene. Vratili su se promenjeni u svoje još više promenjene sredine, bez mogućnosti da dobiju ono što su nekada imali. Razmišljam o tome kako za sve to vreme, oni koji su bili antiratni aktivisti žive u jednako lošim uslovima, u osiromašenoj zemlji, suočeni sa nepravdom, korupcijom, nasiljem, diskriminacijom, urušavanjem institucija i devastacijom svih društvenih vrednosti. Razgovor sa učesnicima, nakon projekcije delovao je kao nastavak filma. Kako po pravilu, na jedno pitanje iz života uvek postoji više odgovora, čuo se veliki broj različitih mišljenja vezanih za sudbinu svih nas. Prepoznajem sve više situacija i postupaka ljudi iz mog okruženja, jedva čekam da čujem mišljenje svojih kolega, da podelim sa njima ovo iskustvo. Tako smo došle smo na Andrevlje kao gosti, a vratile se kući kao lokalna partnerska organizacija na projektu. Živimo brzo, usredsređeni samo na svoje dnevne zadatke, sve češće podrazumevajući saznanja o „opštepoznatim činjenicama“. U stvari vrlo je važno utvrditi činjenice i nazvati ih pravim imenom. Utvrditi ko nosi političku i etičku odgovornost, utvrditi ko su žrtve, saslušati i uvažiti sve koji su imali ratno i antiratno iskustvo i sagledati mogućnosti i načine da jedni drugima pomognemo. I dalje mislim da znamo premalo o ratnim veteranima, ali vidim da su putevi komunikacije otvoreni. Verujem da uz duboko uvažavanje jednih i drugih možemo da radimo zajedno na izgradnji mira, jer je to proces koji ne može da zastari i nestane. Potreba za izgradnjom mira na ovim prostorima ne može da izgubi na aktuelnosti. Na kraju, svi želimo da živimo u zemlji u kojoj funkcioniše pravna država, u kojoj se uvažavaju različitosti i poštuju prava građana, potrebe svakog pojedinca da živi kvalitetan i ispunjen život. Da nepravde na koje nailazimo budu poput oduzimanja peroreza na aerodromu i da se, kao pesnik Marko Pogačar, u takvoj situaciji osmehnemo i poželimo „ostarjeti i umrijeti u zemlji u kojoj je vadičep oružje“.

Pavlina Mihaljenko, Centar za ljudska prava Niš

Zašto nismo partneri u projektu Imenovati TO ratom

PROJEKAT Imenovati TO ratom, polazni stavovi i ciljevi, od prvog susreta sa učesnicima u projektu, čine mi se mnogo važnim, aktuelnim, lekovitim za sve moguće učesnike. Uliva poverenje da projekat nosi Centar za kulturu dekontaminaciju sa Borkom Pavićević.

U septembru, na seminaru u Andrevlju mogao se dobiti i širi i dublji uvid u ciljeve, tematiku, resurse i učesnike. Moćna je to priča naših poslednjih dvadeset i više godina! Željni smo i da je živimo i delimo i menjamo i

dovršavamo. Ali, sa kim i kako? Iz samog naziva projekta Imenovati To ratom – pitanje građanskog i socijalnog položaja osoba sa iskustvom rata razumela sam da su nam ciljna grupa osobe sa različitim iskustvom rata, da to nisu samo oni koji sebe zovu ili smatraju veteranima rata ili antiratnim veteranima, nego mnogi od onih koji ni tada ni sada nisu nizašta pitani, niti su se izjašnjavali, ali su svejedno u svemu učestvovali, ili ratujući, ili bežeći, ili trpeći. Antiratnih je neuporedivo manje! Oni su u svojim sredinama poznati, obeleženi u neko doba i o njima se sve zna.

U sadašnjem vremenu u Somboru, ne znam ko bi sa kim uopšte na temu rata hteo da priča. Pobednici su oni koji imaju moć ekonomsku, ili političku, i njima ne treba dijalog, niti im iko drugi treba. Invalidi, beskućnici, izbeglice i nezaposleni su toliko puta već izmanipulisani i prevareni, da u očaju i u ljutnji na druge (a u sebi negde i na sebe) i nisu za dijalog. Možda bi se za dijalog mogli dobiti još samo neki, koji manipulišu nesrećnicima zarad neke svoje računice. Ili neki koji se još nadaju ratovima, ili ih priželjkuju (Obraz, Dveri, NS...)

Kao mirovni i antiratni aktivisti od 1992. godine i dosledni svojim antifašističkim, antinacionalističkim, antiratnim, antikorupcijskim... stavovima i tako prepoznati u našem gradu, teško bismo mogli inicirati sastanak sa onima koji su nam dvadeset godina bili nasuprot. Usamljeni smo bili i pre dvadeset godina kao i sada. I nemamo resurse. Čak ni srpsko prezime!

Pripremajući se i istražujući stanje i mogućnosti u Somboru, proradilo je sećanje i tela i duše na mnoge situacije i ljude, traumatične i teške. Ne želimo pozivati, tražiti i moliti neke naše sugrađane i pružiti im priliku za rehabilitaciju, a sebi za nova pozleđivanja. A mi smo još uvek *sto na jednoga*, ili čak *hiljadu na jednoga*...

I još jednom, projekat Imenovati To ratom je mnogo važan, potreban i lekovit. U ovome ja se ne osećam ni kao lekar ni medicinska sestra. Meni treba lek. I mnogima, koji to čak ni ne znaju, niti se usude saznati. Manda Prišing, Udruženje građana „Ravangrad“, Sombor

Izdavač:
Učitelj neznalica i njegovi komiteti
Imenovati TO ratom
CZKD
Urednik:
Ivan Zlatić
Dizajn i prelom:
Matija Medenica
Štampa:
Fotokopirnica „Student“

UČITELJ
NEZNALICA
I NJEGOVI KOMITETI

CZKD

ROSA
LUXEMBURG
STIFTUNG
SOUTHEAST
EUROPE

Одбрани Филозофски
Одбрани Филолошки

Imenovati
TO
ratom

ROSA
LUXEMBURG
STIFTUNG
SOUTHEAST
EUROPE

Српски ратни ветерани